

Tutkijat oikeilla jäljillä!

Lapin Kansa oli näkyvästi uutisoinut 28.5.04 Saariselän maankäyttöseminaarissa esiintyneiden tutkijoiden näkemyksiä porotalouden ja metsätalouden vuorovaikutussuhteista. Seminaarissa tuotiin myös esiin porotalouden oma roolinsa ympäristöön vaikuttamisessa. Itse paljon eri puolilla poronhoitoaluetta viime vuosina retkeilleenä voin vahvistaa tämän havainnon paikkansapitävyyden.

Suomessa porotalous ja sen harjoittaminen perustuu poron vapaaseen laiduntamiseen ja on eräs tärkeä uudistuvien luonnonvarojen käyttömuoto. Laitumien ja erityisesti talvilaitumien riittävyys on osoittautunut minimitekijäksi ja keskeisimmäksi porolukuja sääteleväksi tekijäksi. Porokannan liian suuri kasvu yhdessä ankarien luonnonolosuhteiden kanssa 1960 - 1970 -lukujen taitteessa aiheutti porokannan laskun, kun jäkälälaitumet kuuluivat loppuun. Kun porokanta oli aallonpohjassa, jäkälikkö ehti elpyä ja uusi porokannan kasvu pääsi alulle. Nykyisin tämä luontainen kannansäätelymekanismi ei toimi, sillä porojen luontaisen talviravinnon vähenemistä on pyritty yhä enenevässä määrin korvaamaan tehostamalla talviruokintaa. Suurten poromäärien laiduntamismenetelmien muuttumisen takia luonnonlaitumet ovat esim. Lemmenjoen kansallispuiston Sallivaaran puoleisessa osassa edelleenkin melko huonossa kunnossa kuten hiljattain valmistuneet laiduntutkimukset osoittavat. Luonnonlaidunten huononeminen ja varautuminen huonoihin keväisiin luonnonoloihin ovat johtaneet porotarhauksen ja keinoruokinnan yleistymiseen, mikä seikka vaikuttaa pitkällä tähtäimellä porotalouden omiin toimintamahdollisuuksiinsa.

Ympäröivän luonnon hyödyntämiseen perustuva elinkeino eroaa selvästi muista maatalouden piiriin kuuluvista elinkeinoista. Poromäärin ylläpitäminen ei perustu kuten maataloudessa ulkopuolelta hankittuihin tuotantopanoksiin, vaan poro joutuu elämään ja sopeutumaan tarjolla oleviin ravintovaroihin. Laitumet ja niiden kestävyys muodostavat porotaloudelle rajoittavan tekijän poromäärien lisäämiselle. Poromäärillä on merkityksensä luonnon kestävä käytön mukaan saatavaan vuosittaiseen tuottoon ja luonnon monimuotoiseen säilyttämiseen. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta porojen laiduntaminen luonnonsuojelualueilla tulee myös tulevaisuudessa tutkimustuloksien perusteella uudelleen arvioinnin kohteeksi.

Varhaisemmat poronhoitoyhteisöt elivät toisistaan erillään, joten nykyisen kaltaiset ylilaiduntamisongelmat rajoittuivat varsin paikallisiksi. Vasta toisen maailmansodan jälkeinen aika on merkinnyt kokonaisvaltaista muutosta koko poronhoitoalueella. Vaikka paljon puhutaan perinteisen saamelaisen poronhoidon säilyttämisestä niin valitettavasti poronhoidossa ei ole muuta perinteistä kuin vapaasti laiduntava karja. Maastotyöt tehdään lumikelkoin, kaksi ja nelipyöräisillä maastoajoneuvoilla ja poroja ruokitaan maastoon. Luonnonlaidunten vähenemistä korvataa tuomalla alueen ulkopuolelta lisärehua enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Perinteinen poronhoitomuoto Ylä-Lapissa oli sopusoinnussa ympäröivän luonnon kanssa, tyydyttäen poronhoitoyhteisössä elävien tarpeet antaen ruoan ja vaatetuksen. Poronhoitotalouksien pienemmät vaatimukset mahtuivat hyvin ympäristön mahdollisuuksien asettamiin rajoihin. Se jos mikä oli kestävää ympäristötaloutta!

Jouni Kitti
pitkäaikainen saamelaisparlamentaarikko